

+ Qorki və ərəb Şərq

Dahi sənətkar Qorki Şərqlə bağlı yazıcı olmuşdur. Onun Şərq xalqlarının mədəniyyətinə, incəsənətinə olan münasibəti yazıcının bədii və publisistik iradəsinə xüsusi bir yer tutur. Qorkinin Şərq mədəniyyəti haqqında fikirləri, öz yaradıcılığında bir sıra Şərq əfsanələrindən və rəvayətlərindən, atalar sözlərindən, ərəb-masallılardan tez-tez istifadə etməsi, ayrı-ayrı obrazlarda Şərq xalqlarına mənsub keşfiyyatları açması - bütün bunlar Qorkinin daim Şərqlə bağlı olduğunu, Şərq xalqlarının həyatı, ədəbiyyatı, adət-ənənələri, incəsənəti ilə maraqlandığını göstərir. Yazıcının bəzi məktublarından məlum olur ki, o, məşhur ərəb sənətkarlarının əsərləri ilə tanış imiş. Qorki Şərq mədəniyyətini, fəlsəfəsini və ədəbiyyatını öyrənir, şərqşünasların elmi fəaliyyəti ilə maraqlanır. Şərqə aid etnoqrafik materialları, Şərq bədii fikri nümunələrini izləyirdi. Qorki yazırdı: "Bizim şərqşünaslarımız indi Avropada ən qüvvətli şərqşünaslar sayılırlar. Turayevin, Bartoldun, Kraqkovskinin Oldenburq və başqalarının əsərləri ilə indi xaricilər də tanışdırlar".

Qorki SSRİ Elmlər Akademiyası Şərq bölməsinin redaksiya heyətinin üzvü idi. O, redaksiya heyətinin bütün iclaslarında, Şərqə aid olan məqalələrin müzakirəsində fəal iştirak edirdi, öz mülahizələrini söyləyirdi. Qorki öz təşəbbüsü ilə yaradılmış "Bütün dünya ədəbiyyatı" məcmuəsində ərəb Şərq ədəbiyyatının işıqlandırılmasına xüsusi əhəmiyyət verirdi. K. İ. Çukovski Qorki haqqında yazır: "O, (M. Qorki - A. İ.) Oldenburqla qədim Şərq yazıçıları haqqında söhbət edəndə, mənə elə gəlirdi ki, Şərq ədəbiyyatını Qorki də Oldenburq qədər bilir".

Qorki Şərq xalqlarının yalnız ədəbiyyatı və mədəniyyəti ilə maraqlanmaqla kifayətlənmirdi. O, Şərq xalqlarının həyatına, onların azadlıq uğrunda mübarizəsinə də diqqət yetirir, izləyir, əzilən xalqların mənə-

feyini qorumağa çalışırdı. Şərq ölkələrində yaşayan insanın taleyi, sadlığı və kədəri, öz istiqlalı və öz azadlığı uğrunda mübarizəsi böyük ədibi maraqlandırır. Məlum olduğu kimi, ərəb folkloru incisi "1001 gecə" nağıllarının rus dilində daha mükməllək şəkildə yenidən nəşr olunmasında bilavasitə Qorki təşəbbüs göstərmişdir. Hətta o, bu nağılların birinci cildinə müqəddimə də yazmışdır. Bəlkə də bu səbəbdən ərəb ölkələrində belə bir fikir yayılmışdır ki, guya Qorki "1001 gecə" nağıllarını oxumaqla savadlanmışdır. Ərəblər bununla demək istəyirdilər ki, dahi yazıcı ərəb ədəbiyyatı ilə hələ uşaqlıqdan tanış imiş və onun bir sənətkar kimi yetişməsinə də ədəbiyyat da müəyyən rol oynamışdır.

Qorki yaradıcılığı ilə ərəb ədəbiyyatı arasında olan əlaqə-

ni ilk dəfə öyrənib meydana çıxaran görkəmli sovet şərqşünası, akademik İ. Y. Kraqkovski olmuşdur. Qorki əsərlərinin ərəb ölkələrindən bəzələrdə yayıldığı məqəddimə yazmışdır. Qorki Şərq xalqlarının bir sıra ərəb ölkələrinə, ilk növbədə Suriyaya, Misirə, Əlcəzairə, Livana məktublər göndərmiş və cavablar almışdır. Beyrutda, Dəməşqdə, Qahirədə çıxan "Əd-Duhur", "Əl-Tali'o", "Ər-Risalo", "Əl-Hilal", "Ruh əl-Əsr" qəzet və jurnallarının əməkdaşlarından, Misir kitabxanalarından mühiyyət əhəmiyyəti olan məktublər almışdır. Ərəb qəzet və jurnallarında Qorki haqqında dərc olunan məqalələr kəsilib göndərilmişdir. Görkəmli ərəb yazıçısı Mahmud Teymur Qorki yaradıcılığı haqqında çox qiymətli materialların üzünü şəxsən köçürüb Kraqkovskiye göndərmişdir.

"Əl-Tali'o" jurnalının redaktoru Leningraddakı Şərqşünaslıq İnstitutuna, şəxsən İ. Y. Kraqkovskiye müraciət edərkən bildirmişdi ki, redaksiya əməkdaşlarından biri Qorkinin "Ana" romanını ərəb dilinə tərcümə etmişdir. Lakin maddi cəhətdən çətinlik çəkdiyinə, nəşr etdirmək imkanı olmadığını görə, əsər bir neçə ildir ki, alyazması halında qalmaqdadır. Redaktor Şərqşünaslıq İnstitutundan bu məsələdə onlara kömək etməsini xahiş edirdi.

İ. Y. Kraqkovski Qorki haqqında ərəb ölkələrindən aldığı məktublara əsasən yazmışdır: "Qorki ərəblərə yalnız adları ilə deyil, əsərləri ilə də tanış olan dünya yazıçılarının ümumi siyahısına daxil oldu. Onun yaradıcılığına tez-tez müraciət olunur və onun sərəvətlər xəzinəsindən çox fayda götürülür. Hər hansı yeni, ciddi ədəbi bir nəşr özünü Qorkinin adı ilə nurlandıрмаğı zoruri vəzifə hesab edir".

İ. Y. Kraqkovski əldə etdiyi böyük faktik material və aparıcı tədqiqat nəticəsində belə bir fikrə gəlmişdi ki, ərəb ədəbiyyatında Qorki yaradıcılığının ənənəsi açıq hissə olunmaqdadır, bir çox müərrəqlər ərəb yazıçıları öz ədəbi fəaliyyətlərində Qorkinin bədii təcrübəsinə istinad etmişlər.

Qorki əsərləri ərəb ölkələri içərisində Suriyada daha geniş yayılmışdır. Suriyalı müəllim və jurnalist Səlim Kobeyn 1907-ci ildə Qorkinin 4 əsərini ("Həmişə öz bayrağını tutan şəhər", "Respublika şahlarından biri", "Gözlə Fransa", "Yəhüdilər haqqında") ərəb dilinə tərcümə edib bir məcmua halında nəşr

etdirmişdi. Məcmuanın birinci səhifəsində Qorkinin portreti verilmişdi. Səlim Kobeyn Qorkini ərəb oxucularına rus inqilabının qarçısı kimi təqdim etməyə çalışmışdı. Məcmuəyə yazdığı müqəddimədə Səlim Kobeyn deyirdi: "M. Qorki azad fikirli yazıcı idi. O, Rusiyada mətbuat üzərində əsarətin gücləndiyi, təfəkkürün qadağan edildi, yazıçıların təqibinin artdığı və onların əsərlərinin müsadirə edildiyi zamanda meydana gəlmişdir... Yazıcı mübarizə meydanına atıldı, özünü vətəninə və həmvətənlərinin xidmətinə həsr etdi... Maksim Qorki yan Şərq tipli adamdır. O, qələmin işlahatlar mövzusunda, şahlar hökmranlığına qarşı mübarizəyə, istibdadın məhvinə, xalqının üzündən cəhəlat pərdəsinin açmağa həsr etmişdir. Mən belə düşünürəm ki, bizim, Şərq xalqlarının Qorkinin nitqləri ilə tanış olmağa, bu nitqlərdən istifadə etməyə ehtiyacı vardır, çünki biz hamımız islahatlar aparmağa atırıq; təhqir olunub sonra ayağa qalxmış, islahata ehtiyacı olan yer və bu islahatlara aparılan yollar axartmağa başlamışdır. Buna görə də Şərq birliyi məni məcbur etdi ki, dahi rus islahatçısının bir neçə məqaləsini tərcümə edib ümumiyyətlə şərqilərə, xüsusilə misirlərə təqdim edim".

Səlim Kobeyn Qahirədə nəşr etdirdiyi "Əl-Əxa ("Qardaşlıq") adlı qəzetdə tez-tez Qorkinin hekayələrini tərcüməsini dərc edirdi: böyük həcmli əsərlərin tərcüməsi isə qəzetə əlavə şəkildə dərc olunurdu.

XX əsrin əvvəllərində ərəb

ölkələrində Qorkinin 1905-ci il inqilabının təsiri altında yazdığı əsərlər xüsusilə geniş yayılmışdı. Bu dövrdə ərəb dilində tərcümə olunan Qorki əsərlərinin hamısı zəngin inqilabi məzmunlu malik idi.

1905-ci il inqilabı haqqında ərəblər o zaman dəqiq bir məlumat malik deyildilər, odu ki, inqilabın təsiri ilə yazılmış Qorki əsərlərinin ərəb dilinə tərcümə edilməsi bu ölkələrdə rus inqilabı haqqında düzgün təsvirlər yaranması üçün də əhəmiyyətli idi; Qorki əsərlərinin təsiri ilə Fəris əl-Huri, Yaqub Sərfur, Xəlil Səad kimi yazıçıların yaradıcılığında inqilab əhvalı-ruhiyyəsi hissə olunmağa başlamışdır.

I. Kraqkovski

İ. Y. Kraqkovski müəyyən dərəcədə ki, birinci dünya müharibəsindən əvvəl Simali Suriya məktəblərində birində müəllimlik edən Antun Balan

da ərəb aləmində Qorkinin təmmətini aç iş görmüşdür. Səlim Kobeyn kimi Antun Balan da rus dilini yaxşı bildiyi üçün ədibin əsərlərini orijinaldan tərcümə edirdi. Bu dövrdə hələ Qorkinin bütün əsərləri ərəb ölkələrinə gəlməyindən, tərcüməçilər ancaq əllərinə düşən əsərləri tərcümə edirdilər. Bəzən ədibin rus oxucusuna az tanış olan bir əsəri ilə düşüb ərəb dilinə tərcümə olunurdu. Antun Balanın tərcümə etdiyi "Qoca" hekayəsi bu cəhətdən çox səciyyəvidir. Güman ki, Antun Balan bu hekayəni "Niva" jurnalının təsədüfün Suriyaya gölən çixməsi nömrosindən götürüb tərcümə etmişdi. Antun Balan bu hekayənin ərəb dilinə tərcüməsini rus ədəbiyyatına həsr olunmuş məcmuədə dərc etdirmişdir. Tərcüməçi hekayəyə belə bir müqəddimə yazmışdı: "M.Qorki rus inqilabı dövründə fərqlənməyə başlamış və aşağı sinifdən olan homvotənlərinin tərəqqisi uğrunda mübarizə aparmışdır. Çünki o, əmin idi ki, bu sinfin içərisində kübarlar sinfində olduğundan daha ağılı və daha modeni şəxsiyyətlər vardır. Mən bu yazığın əsərlərindən tərcümə etməyi qərarına aldım. Qoy ərəb oxucuları da bu əsərlərlə tanış olsunlar".

Qorki əsərlərinin ərəb dilinə ilk tərcümələri ədibi Şərq aləmində bir çox cəhətdən fərqləndirməyə başlayır. Bu fərq, hər şeydən əvvəl, ondan ibarət idi ki, ədibin əsərləri sadə əmək adamlarının həyatının bədi təccüssümü idi. Bu əsərlərdə Şərq oxucuları üçün yeni bir aləm - ədalətsizliyi, qeyri-

bərabərliyi, hüquqsuzluğu qamçılayan, xoşbəxt gələcək uğrunda mübarizə aparın bir aləm var idi. Bu dövrdə Qorki yaradıcılığına maraq göstərən yazıçılardan Fərəh Antunun və "Ruh əl-Əsr" qəzetinin naşiri Əbd əl-Fəttah əl-Qadının da adını çəkmək lazımdır. Fərəh Antun Qorkinin "Malva" hekayəsinin ərəb dilinə tərcüməsi kimi şöhrət qazanmışdır.

Şimali Amerikada mühacirətdə olan mütərəqqi ərəb yazıçıları da Qorkinin yaradıcılığı ilə maraqlanırdılar. "Əs-Səih" ("Səyyah") qəzetinin 1914-cü ildə çıxan birinci nömrosində Qorkinin "Şahin nəğməsi" əsərinin tərcüməsi dərc olunmuşdu. Tərcüməçinin kim olduğunu bəlli deyil. Bu qəzetin əməkdaşlarından üçü - Əbd əl-Məsih Həddad (redaktor), Nəsib Əridə və Mixail Nuaymə orta təhsillərini rus məktəblərində almışlar, ehtimal ki, həmin tərcümə bu üç yazığın birinə mənsubdur.

Birinci dünya müharibəsinin başlanması ilə ərəblərin Qorki yaradıcılığı ilə tanışlığın ilk dövrü başa çatır. Bu dövrdə ədibin az miqdarda əsəri ərəb aləminə çatdırılmışdır. Lakin az da olsa, bu əsərlər çox əhəmiyyətli idi. İ.Y.Kraçkovski bu dövrlə belə karakterizə edir: "İlk tərcüməçilər dərhal etiraf edirlər, Qorki inqilabçı yazıçıdır, əzəlin siniflərin müdafiəçisidir; ilk tərcümə olunan əsərlər başlıca olaraq Qorki yaradıcılığının bir cəhətinə kirəcəyə edirdi və Şərqin çixara biləcəyi nəticələri göstərməli idi".

1928-ci ildə Qorkinin xaricdə SSRİ-yə qayıtməsi ilə ərəb

aləmində onun yaradıcılığına olan meydlə daha da artırmağa başlayır. Bu dövrdə ərəb ölkələrində, ümumiyyətlə tərcümə işi zəiflədiyinə baxmayaraq, Qorkinin hekayələri, xüsusilə publisist əsərləri tez-tez tərcümə edilib yayılırdı. İndi tərcümələr əksəriyyətdə kitabı fransız və ingilis dillərindən edildir, tərcümələr ayrıca kitab halında deyil, qəzet və jurnal səhifələrində dərc olunurdu.

Əbd əl-Fəttah əl-Qadının redaktor olduğu "Ruh əl-Əsr" qəzetində bu dövrdə Qorkinin 4 əsərinin ("Şeytan haqqında", "Yenə şeytan haqqında", "Uşaqlıq dostları", "Avqustun 8-də Neapolda olan toqquşma") ərəb dilində tərcüməsi nəşr edilir.

"Kaukəb Əs-Şərq" ("Şərqin ulduzu") qəzetinin redaktoru İsam əd-Din Hifni Nasif də qəzetdə Qorki yaradıcılığına tez yer verirdi. O, "Fırılacaq" hekayəsini ərəb dilinə tərcümə etmişdir. Məşhur yazıçılar nəslinin nümayəndəsi olan Hifni Nasifin yaradıcılığında ərəb ədəbiyyatşünaslarının qeyd etdiyi kimi, "Qorkinin başlıca etdiyi ədəbi axının" təsiri vardır.

Misirin ən çox yayılmış jurnallarından biri olan "Əl-Hilal" ("Aypara") jurnalının səhifələrində Qorki yaradıcılığına həsr olunmuş məqalələr dərc olunurdu. Ədəbiyyatçı S.Musa "Üç rus yazıçısı - Dostoyevski Tolstoy, Qorki" məqaləsini bu jurnalda nəşr etdirmişdi. Müəllif məqalədə əsasən Maksim Qorki yaradıcılığından bəhs edir. O, Qorkini inqilabçı, kommunist yazıçı adlandırır və yazır: "Qorki inqilabçı idi. Qorki

öz proletarlığını heç vaxt yadından çıxarmayan dahi yazıçı idi. Qorkinin uğrunda mübarizə bütün dünyada ədəbi nüsxələr, quruluşunu dəyişmək üçün deyildi, bu inqilab həm də dinə qarşı kobin münasibətlərinin kökündən dəyişilməsinə qarşı yönəldilmişdi". S.Musa yuxarıda adları çəkilən rus yazıçılarıнын əsərləri ilə tanış olduqdan sonra belə bir nəticəyə gəlir ki, bu yazıçıların yaratdığı ədəbiyyat həyatla sıx bağlı olan ədəbiyyatdır.

1936-cı ildə Qorkinin ölüm xəbərini ərəb xalqı böyük həzlə qarşıladı. Bir çox ərəb yazıçıları və ədəbiyyatçıları bu hadisə ilə əlaqədar olaraq mətbuatda çıxış etdilər və böyük ədibin həyat və yaradıcılığına dair məqalələr yazdılar. Suriyanın mütərəqqi jurnallarından olan "Ət-Tali'ə" iki nömrosünü Qorki yaradıcılığına həsr etdi. Burada Qorkinin əsərlərindən tərcümələrlə yanaşı, onun haqqında "Maksim Qorki", "Yazıçının tərcüməyi-halı", "Həyatə baxışı", "M.Qorkinin sosializm uğrunda mübarizəsi", "Dünyanın dahi mütəfəkkirləri Qorki haqqında" və s. məqalələr də çap olunur. Misirin məşhur "Əl-Əhram" ("Əhramlar") qəzeti Qorkinin ölümü ilə əlaqədar çox təsirli məqalələr dərc edir. Başqa ərəb qəzet və jurnallarında "Qorki ilə vidalaşma", "Maksim Qorki sosializm uğrunda mübarizəsinə və onun qələbəsinin simvoludur", "Bəşəriyyətin itiriyi Qorki", "Maksim Qorkinin sevgisi", "Mütəfəkkir idraki ilə sair qəlib arasında" və s. sərləvhələr altında verilən məqalələr çox

marahət idi. "Ət-Tali'ə" jurnalında dərc olunmuş məqalədə deyilirdi: "Qorkinin ölümünü bütün dünyada ədəbi nüsxələr, cəmiyyətlər, şüurlu xalq icmaları elə bir kədərli, qüvvət və həzlə təpsirdilər ki, bu, Qorkiyə qədər olan yazıçıların çox az bir qisminə müəssər olmuşdur. Buna görə də "Ət-Tali'ə" jurnalı öz səhifələrinin çox hissəsini hələ də müstəm-

M.Qorki və V.Maykovski

ləkəçilik və mürtəcə məqsədlər meydan olmaqda davam edən bizim ərəb ölkələrini Qorki ilə tanış etməyə həsr etmişdi. Bu müstəmləkəçilərin və mürtəcə qüvvələrin göstərdikləri səylər ərəb ölkələrinin qarşısına sədd çəkir, bəşəriyyətin Qorki kimi mayaklarına öz azadlığı və tərəqqisinə can atan hər bir xalqın və ölkənin yolunu işıqlandırın mayaklara baxmağa mane olurdun".

XX əsrin 30-cu illərinə qədər Qorkinin ərəb dilinə, demək olar ki, kiçik həcmli əsərləri tərcümə olunurdu. Yazıçı-

nın XIX əsrin sonu və XX əsrin əvvəllərində Rusiyada kapitalizmin ifşasına həsr etdiyi iri həcmli əsərlərindən ("Foma Qordevyev", "Artomonovların işi" və s.) ərəb dilinə tərcümə olunması, ərəb oxucularına çatdırılması daha mühüm idi.

Qorkinin iri həcmli əsərləri əsasən 30-cu illərdən sonra ərəb dilinə tərcümə olunmağa başlayır. Bəzi hallarda bir əsər

bir neçə mütərcim tərəfindən tərcümə edilir. Məsələn, "Ana" romanı kollektiv surətdə tərcümə olunmuşdur. Bu əsərin tərcümə olunub ərəb dilində nəşr edilməsi Şərq aləmində böyük bir hadisəyə çevrilmişdir. Ərəb ədəbiyyatşünasları bu romanı ideya və bədi sənətkarlıq cəhətdən Qorkinin ən qüvvətli əsəri adlandırır. Kitabın tərcüməçiləri qeyd etmişlər ki, bu əsərin ən böyük dəyəri ondadır ki, müəllif "çar Rusiyasından inqilabların fəaliyyətini gözəlx eks etdirmiş, inqilabi ruhun qəlb-lərə daxil olma tarixini göstər-

miş, zəhmətkeşləri və gəncləri inqilabın ilk qabaqcıl qəhrəmanları kimi təsvir etmişdir".

Qorkinin "Uşaqlıq" və "Etiraf" əsərləri də kollektiv tərcümə olunmuşdur. Bu əsərlərin tərcüməçiləri öz qeydlərində ərəb oxucularını Qorkini dönə-dönə oxumağa, ondan ibrət götürməyə çağırırdılar.

Ərəb ölkələrində Qorki yaradıcılığına olan maraq daim artır. Müasir ərəb ədəbiyyatının məşhur nümayəndələrinin Qorki haqqında söylədikləri fikirlər də bunu sübut edir. Qorkinin ədəbi irsinin öyrənilməsi bir sıra ərəb yazıçılarının yaradıcılığına müsbət təsir göstərmişdir. Livanın məşhur yazıçısı M.Nuaymə yazır: "Mən rus ədəbiyyatının Puşkin, Lermonov, Qoqol, Belinski, Nekrasov, Turgenev, Qonçarov, Ostrovski, Dostoyevski, Çexov, Qorki kimi dahi sənətkarlarının əsərlərini acgözlüklə oxumuşam. Bunun sayəsində mən bir çox şeyləri daha yaxşı görməyə başladım, mənim öyrəndiyim və başa düşdüyüm birinci şey insan şəxsiyyətinin müqəddəsliyi oldu. Mən hiss etdim ki, ədalət və azadlıq nə qədər gözəl, istismar və köləlik nə qədər rəzildir".

Nuayməni rus yazıçıları içərisində ən çox maraqlandıranlardan biri Qorki idi. "Həyatın dibində" və "Etiraf" əsərləri yazıçıya daha çox təsir göstərmişdir. Bu əsərlərdə acınacaqlı bir güzəran sürən, evsiz-çəksiz, yoxsul insanların həyatının real təsviri Nuayməni valeh etmişdi. Nuaymə Qorki haqqında deyir: "Gözəl istedadla malik olan bu sənətkarın insan əzablarını bu qədər

dərindən bilməsi mənə çox təsir edən cəhətdir".

Misirin görkəmli novellisti Mahmud Teymur rus ədəbiyyatının bütün ərəb yazıçılarının yaradıcılığına olan təsirindən danışıqarkən göstərir: "Rus ədəbiyyatı özünün ən gözəl nümayəndələrinin simasında həmişə yüksək insani ideallar uğrunda mübarizə aparmışdır. Sovet ədəbiyyatı da klassik rus yazıçılarının bu mühüm ənənələrinə yiyələnmiş və onları indi də davam etdirir. Klassik və sovet rus ədəbiyyatının məhz bu xarakterik cəhətləri və xüsusiyyətləri ədəbiyyatı indi işıqlı inkişaf yoluna qədəm qoymuş Şərq ölkələri yazıçılarının diqqətini cəlb edir. Rus ədəbiyyatı ilə tanışlıq ərəb ölkələrinin bir çox yazıçılarınının yaradıcılığının püxtələşməsində müsbət rol oynamışdır".

İraqın mütərəqqi, demokratik yazıçısı Müfid əl-Bağdadi yazır ki, yalnız İkinci dünya müharibəsi zamanı İraq xalqı dünyanın ən mütərəqqi ədəbiyyatı ilə tanış olmaq, Puşkin, Qoqol, Tolstoy, Çexov, Qorki kimi dahi rus yazıçılarının əsərlərini oxumaq imkanı əldə etdi.

Nuri Səidin qanlı rejimi dövründə İraqa hər hansı bir xarici ölkədən, hətta digər ərəb ölkələrindən mütərəqqi ədəbiyyat gətirilməsi qadağan edilmişdi. Müfid əl-Bağdadinin dediyi kimi, əgər hökumət adamları kimin evindən M.Qorkinin, M.Soloxovun, İ.Erenburqın əsərlərini tapsaydılar, həmin şəxs 6 ay həbs cəzasına məhkum edilirdi. Lakin bu təqiblərə və təzyiqlərə baxmayaraq, İraq ziyalıları hər cür yolla olsa da,

çox sevdikləri rus yazıçılarının əsərlərini əldə edib oxuyur və qoruyurdular.

Ərəb yazıçıları ittifaqının sədri Məvəhib əl-Kəyali müasir ərəb ədəbiyyatının vəziyyətindən danışıqarkən yazır: "Ərəb ölkələrinin gənc nəsli Mayakovskinin şeirləri, Qorkinin hekayələri və rus ədəbiyyatının digər realist nümayəndələrinin əsərləri ilə tanış olmağa başlamışdır. Bu, əsas etibarilə bir sıra ərəb ziyalılarının rus ədəbiyyatını ərəb dilinə tərcümə etmələri sayəsində mümkün olmuşdur".

Rus klassik ədəbiyyatının ən gözəl nümunələrinin ərəb dilinə tərcümə edilib yayılması səmərəsiz olmadı. İndi bütün ərəb aləmində şöhrət qazanmış M.Nuaymə, A.R.əş-Şərkəvi, əl-Xəmissi, Y.İdris, H.əl-Kəyali, M.əl-Bağdadi, H.Mina, H.Muruvva, İ.Dakrub, M.əl-Cəvəhiri, K.Cavad kimi yazıçılar rus sovet ədəbiyyatının ən gözəl ənənələrini öz yaradıcılıqlarında birləşdirmişlər.

İndi, mütərəqqi ərəb ədəbiyyatının sürətlə inkişaf etdiyi bir dövrdə ərəb yazıçıları Qorkinin bədii təcrübəsini çox diqqətlə öyrənir, onu öz yaradıcılıqlarında təbiiq etməyə səy göstərirlər.

Ərəb oxucuları və mütərəqqi ərəb mədəniyyəti xadimləri Maksim Qorkini böyük humanist bir sənətkar, qüdrətli publisist, görkəmli ictimai xadim kimi tanıyırlar və sevirirlər. Qorkinin yaratdığı ölməz qəhrəmanlar və onların yüksək idealları indi də ərəb aləmində cəmiyyətin tərəqqipərvər qüvvələrini ruhlandırır.